

Zoektocht naar een vader

Je vader wilde voor held spelen, maar het liep een beetje anders dan verwacht.' Dit kreeg Lilian de Bruijn als meisje te horen op haar vraag wat haar vader in de oorlog had gedaan, waardoor hij in een concentratiekamp terecht kwam. Lange tijd liet ze het bij dit vage antwoord. Pas veel later in haar leven – nadat hij was overleden – ging zij op onderzoek uit en traceerde ze zijn levensloop.

Hoewel tal van vragen voor haar onbeantwoord zijn gebleven, weet zij dat haar vader Ton de Bruijn (1922-1978) samen met een vriend via Zwitserland naar Engeland wilde om daar dienst te nemen en tegen de Duitsers te vechten. Met dat doel had hij zich in 1943 vrijwillig voor de *Arbeits-einsatz* aangemeld. Zodoende bezat hij een reisdocument en kon hij ongehinderd de Duitse grens passeren. Ook bereikte hij begin juli (hoe precies werd niet duidelijk) Konstanz aan de Bodensee, waar een hermetisch afgesloten grens doorheen liep. Maar het

adres van een boekhandel dat hij had gekregen en waar hij verdere instructies zou ontvangen, bleek niet te bestaan. Ook de winkel zelf was nergens te vinden.

'De oorlog die hij al die jaren op afstand had gehouden, kwam als een boemerang bij hem terug'

Een volgende zekerheid voor Lilian is dat hij een paar dagen later, nadat hij nog een poging had gewaagd elders de grens over te steken, werd opgepakt en wegens landverraad in de gevangenis belandde. Eerst zes weken in Konstanz en later, na aftrek van voorarrest, zes maanden in Stuttgart. Mocht hij, nadat hij zijn straf had uitgezeten, de illusie hebben gehad dat hij hierna vrij was en de trein naar huis kon pakken, dan kwam hij bedrogen uit, want buiten de poort wachtte de Gestapo hem op. En zoals wel vaker met vrijgekomen gevangenen gebeurde, werd hij op transport gezet naar een concentratiekamp. In zijn geval was dat Dachau. Daar moest hij voor de wapenindustrie werken, want er was een grote behoefte aan arbeidskrachten. Dachau was niet het enige strafkamp waar hij te werk werd gesteld. Buchenwald en Ohrdruf volgden. Vooral het werk in Ohrdruf, gelegen in Zuid-Thüringen, was onmenselijk zwaar. Ingedeeld in een arbeidscommando werden de gevangenen gedwongen een netwerk van ondergrondse bunkers in de rotsen uit te houwen, tot ze er door uitputting, ziekte en ondervoeding bij neervielen. De laatste zware beproeving voor De Bruijn waren de dodenmarsen. Een wonder dat hij die overleefde. Toen hij niet meer verder kon, nam een Russische vriend hem mee op zijn rug.

Op 8 mei 1945 werd hij door Tsjechische partizanen bevrijd. Dertig jaar later vertelde hij zijn dochter dat hij, 'eindelijk vrij', nog maar veertig kilo woog, 'botten met een vel erover'. Ook het naoorlogse leven van haar vader, dat door de echtscheiding met haar moeder bij vlagen onbekend voor haar was, heeft ze zoveel mogelijk in kaart proberen te brengen. Zijn bestaan als technisch tekenaar en zakenman verliep aanvankelijk zeer succesvol, maar dat veranderde nadat het bedrijf dat hij had opgebouwd failliet ging. Gedurende een bepaalde periode raakte hij zelfs in de criminaliteit verzeild. Dieptepunt was zijn detentie van negen maanden in Haarlem en Scheveningen. 'De oorlog die hij zo succesvol op afstand had gehouden al die jaren, kwam als een boemerang bij hem terug,' verwoordt de auteur treffend.

Voor haar zoektocht is Lilian de Bruijn (historica, redactrice en schrijfdocente) onder meer in tal van archieven gedoken. Daarnaast heeft ze zich uitvoerig gedocumenteerd over de Tweede Wereldoorlog in het algemeen en de oorlogssituaties waarin haar vader verkeerde in het bijzonder. Verder sprak zij met vrienden en bekenden van hem, voor zover die nog in leven waren, en nabestaanden.

Ook beschikte zij over brieven van zijn moeder (haar oma) aan hem, waaruit zij kon citeren. Deze waren in de oorlog geschreven, maar nooit verzonden. Een functionele rol spelen haar eigen dagboeken in het verhaal. *Ik kreeg mijn vader niet dood* is namelijk, behalve een zoektocht naar het oorlogsleed van haar vader, ook een persoonlijke geschiedenis met als thema het zoeken naar een vader, die vaak afwezig was en weinige keren de liefde gaf waaraan zij als kind behoefte had. Een boek om niet te vergeten!

Gert Moleman

Ik kreeg mijn vader niet dood. Het roekeloze bestaan van een kampoverlevende. *Lilian de Bruijn* (Boom, Amsterdam 2019), 224 blz., € 20,00